

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор Одеського державного
екологічного університету
Степаненко С.М.
„14” квітня 2020 р.

*Затверджено на засіданні Приймальної
комісії ОДЕКУ 04 лютого 2020 року,
протокол № 4*

Наказ № 92-ОД від 13.04.2020 року

ПРОГРАМА
ПРОВЕДЕННЯ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДО АСПРАНТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
051–ЕКОНОМІКА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Гарант освітньої програми

Доцент кафедри економіки природокористування,

К.е.наук, доцент Арестов С.В.

Зав. кафедрою економіки природокористування

Д.е.наук., професор

Губанова О.Р.

В.о. зав. кафедрою менеджменту природоохоронної діяльності

К.е.наук, доцент

Павленко О.П.

В С Т У П

Екологічні, економічні і природні фактори виступають у вигляді ресурсних обмежень, а також обмежень на розвиток виробничо-господарської діяльності.

Зміст даної програми включає 14 тем, в які включені основні економічні положення природокористування і охорони навколишнього середовища, що потрібно знати тим, хто бажає вступити до аспірантури зі спеціальності 051-«Економіка» в Одеському державному екологічному університеті.

Тема 1. Еколого-економічні проблеми природокористування і охорони навколишнього середовища

Необхідно знати сучасний стан використання природних ресурсів і навколишнього природного середовища. Охарактеризувати місце лісів в охороні навколишнього природного середовища і розвитку економіки народного господарства.

Антропогенний вплив на природу та безконтрольна діяльність міністерств і відомств території України. Необхідно звернути увагу на фактори, які призвели до екологічної кризи. Необхідно знати шляхи подолання екологічної кризи.

Необхідно знати тенденції природокористування, зокрема, тенденцію зростання витрат суспільної праці на відтворення природних ресурсів і охорону навколишнього середовища.

Тема 2. Загальна характеристика природних ресурсів України

Необхідно знати класифікацію природних ресурсів. Поділ природних ресурсів на мінеральні, рослинні, тваринні, земельні, водні, рекреаційні. В складі рослинних необхідно виділити лісові, які відіграють включно велику роль в стабілізації навколишнього природного середовища.

В розвитку економіки України велику роль відіграють всі природні ресурси. Необхідно знати ресурси мінеральної сировини; земель; води; рекреаційні. Оцінити стан відтворення, охорони і використання мінеральних ресурсів, земель, водних і рекреаційних ресурсів. Визначити основні шляхи покращення охорони, відтворення і використання мінеральних ресурсів, земель, водних, тваринних і рекреаційних ресурсів.

Тема 3. Планування раціонального використання природних ресурсів

Необхідно знати такі питання: природні ресурси, як споживча вартість. Принципи планування і економічного стимулювання підвищення еколого-економічної ефективності природокористування і охорони навколишнього

середовища. Концепція державної програми охорони навколишнього природного середовища України як теоретична основа планування раціонального природокористування. Державна програма попередження екологічних катастроф та інші екологічні програми. Шляхи удосконалення державного регулювання процесами природокористування і охорони навколишнього середовища.

Поняття про загальне і спеціальне використання природних ресурсів. Планування використання мінеральних ресурсів, земель, водних, тваринних і рекреаційних ресурсів та повітря. Система показників для оцінки їх використання.

Планування охорони повітряного басейну (зменшення шкідливих викидів в атмосферне повітря, радіологічного та шумового забруднення).

Еколого-економічна ефективність заходів, спрямованих на покращення еколого-економічного ефекту від реалізації природоохоронних заходів.

Екологічна експертиза, її значення при плануванні і проектуванні заходів, спрямованих на покращення природокористування.

Екологічні стандарти, їх значення для раціонального природокористування. Екологічні стандарти як основа для планування використання природних ресурсів і навколишнього природного середовища.

Тема 4. Економічна оцінка природних ресурсів

Необхідно знати такі питання: економічна сутність термінів «ціна» і «економічна оцінка» природних ресурсів. Принципи і методи економічної оцінки природних ресурсів. Методика економічної оцінки мінеральних ресурсів, земель, лісових, тваринних і водних ресурсів. Особливості економічної оцінки природних ресурсів в умовах ринкової економіки.

Тема 5. Плата за природні ресурси і забруднення навколишнього природного середовища

Необхідно знати такі питання. порядок справляння плати за лісові, водні, земельні, мінеральні, тваринні і рекреаційні ресурси. Платежі за забруднення навколишнього природного середовища, екологічний податок.

Економічні санкції за нераціональне природокористування. Функції економічних санкцій. Порядок справляння штрафів за нераціональне природокористування.

Тема 6. Екологічні витрати

Поняття про екологічні витрати. Класифікація екологічних витрат.

Методи визначення екологічних витрат. Екологічні витрати як елемент собівартості продукції.

Тема 7. Економічний механізм раціонального природокористування

Для докорінного покращення стану навколишнього природного середовища, необхідно добитися екологічної спрямованості економіки України. Цього можна добитися шляхом посилення екологічної спрямованості економічного механізму.

Необхідно знати сукупність важелів і стимулів, за допомогою яких можна впливати на розвиток раціонального природокористування. Вивчаючи цю тему необхідно звернути увагу на: місцеві, обласні і республіканські фонди охорони природи, порядок їх утворення і використання; нормативи відрахування коштів у фонди охорони природи; фінансування витрат на відтворення природних ресурсів; заставу у природокористуванні; екологічне страхування. Крім того, необхідно знати порядок утворення і використання фондів охорони і відтворення земельних ресурсів.

Тема 8. Економічна ефективність охорони природи

Класифікація природоохоронних заходів. Соціальні, екологічні та економічні результати природоохоронної діяльності. Народногосподарський підхід до формування природоохоронних програм. Економічне обґрунтування природоохоронних заходів.

Економічний результат заходів по охороні навколишнього середовища при розрахунку загальної економічної ефективності природоохоронних заходів.

Показник чистого економічного ефекту природоохоронних заходів. Система показників фінансово-економічної ефективності природоохоронних інвестицій та методи їх оцінки.

Тема 9. Теорія економічних збитків від антропогенного впливу на навколишнє середовище

Загальна класифікація порушень навколишнього природного середовища. Основні причини і джерела порушення. Можливість обрахування негативних наслідків в економічних термінах на основі урахування змін екологічних функцій елементів природи.

Механізм формування економічних збитків від забруднення довкілля. Рівні оцінки економічних збитків. Фактори впливу, сприйняття, стану.

Класифікація економічних збитків.

Тема 10. Проблеми формування економічного механізму охорони навколишнього середовища та раціонального природокористування

Економічні методи регулювання охорони навколишнього середовища.

Поняття про платне природокористування. Плата за забруднення навколишнього середовища. Граничні розміри плати і коефіцієнти індексації базових нормативів. Порядок регулювання нормативів плати за забруднення навколишнього середовища з врахуванням зміни рівня цін.

Соціально-економічна оцінка охорони навколишнього середовища і екологічного стану території. Здійснення кількості і якості оцінки стану навколишнього середовища, проведення їх порівняльної і комплексної соціально-економічної оцінки і напрямів використання. Взаємозв'язок податкової системи і плати за ресурси.

Основні напрямки вдосконалення системи платежів за використання природних ресурсів.

Тема 11. Фінансово-кредитний механізм охорони навколишнього середовища

Організація системи фінансування природоохоронних заходів. Роль бюджетів різних рівнів в фінансуванні природоохоронних програм.

Формування і функціонування системи державних позабюджетних екологічних фондів. Етапи формування системи екологічних фондів. Нормативно-методична база діяльності екологічних фондів. Практична діяльність екологічних фондів. Основні напрямки використання їх коштів. Принципи функціонування екологічних фондів при їх консолідації в бюджеті.

Кредитний механізм охорони навколишнього середовища. Види екологічних кредитів. Механізм пільгового кредитування підприємств (організацій), які ефективно здійснюють охорону навколишнього середовища. Короткотривалі і довготривалі кредити. Система кредитування підприємств. Роль банків в системі пільгового кредитування. Практика екологічного кредитування в світі.

Тема 12. Ліцензування в системі охорони навколишнього середовища

Формування системи екологічного обґрунтування і контролю господарської діяльності. Види ліцензування: дозволи на право користування природними ресурсами і об'єктами; дозволи на право викидів, скидів і розміщення забруднюючих речовин.

Процедура екологічного ліцензування. Види ліцензій: спеціальні ліцензії і ліцензії на комплексне природокористування.

Порядок комплексного ліцензування. Практика видачі ліцензій.

Тема 13. Макроекономічні аспекти економіки природокористування

Глобальний характер проблем природокористування та їх економічна сутність. Форми міжнародного співробітництва в сфері природокористування. Діяльність міжнародних фінансових інститутів в галузі охорони навколишнього середовища.

Тема 14. Правове забезпечення охорони навколишнього середовища

Практика законодавчого забезпечення охорони навколишнього середовища в Україні. Кодифікація екологічного законодавства .

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», його основні положення і значення для організації системи охорони довкілля.

Закон України «Про охорону атмосферного повітря», його значення, сфера застосування.

Закон України «Про рідкісні види тварин та рослин».

Закон України «Про захист диких звірів».

Земельний Кодекс України.

Лісовий Кодекс України.

Закон України «Про зони надзвичайних екологічних ситуацій».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анучин В. А. Основы природопользования. Теоретические основы. - М.: Мысль, 1978. - 293 с.
2. Варанкин В.В. Методические вопросы региональной оценки природных ресурсов. - М.: Наука, 1974. - 235 с.
3. Вопросы экономического развития Украины: Сборник Научных статей. Под ред. д.э.н., проф. Ковалева В.Г.-Одесса: ОГЭКУ, 2004. - 130с.
4. Экономика и организация природопользования в приморском региона / В.Н.Степанов, С.К.Харичков, А.И.Уемов и др. Отв. Ред. В.Н.Степанов. - К.: Наукова думка, 1987.
5. Экономика природопользования и охрана окружающей среды. / Сахаев В.Г., Щербицкий В.В. - К.: Вицашк. Головное изд-во, 1987.-283с.
6. Экономическое регулирование охраны природы / П.И.Лапечук, А.В.Чупис, О.Л.Кашенко, М.Х.Шерпун. - К.: Урожай, 1994. - 160с.
7. Экономическая оценка влияния на состояние природной среды производственных и хозяйственных объектов. Под.ред.д.э.н., проф. Ковалева В.Г. - Одесса: ОГЭКУ, 2005. - 238с.
8. Ковалев В.Г., Ковалева Н.Г., Маковеев П.С., Розмарина А.Л. Развитие мировой экономики и проблемы инвестиционного менеджмента. - Одесса: ОГЭКУ, ОНПУ, 2003. - 98с.
9. Лемешев М.Я., Чекурних Н.В., Юрина Н.П. Региональное природопользование: на пути к гармонии. - М.: Мысль, 1985. - 252с.
10. Логвинов А., Микулинский И., Истомин. Совершенствование хозяйственного механизма охраны окружающей среды города // Экономика Советской Украины. - 1990. №5. - с.51-55.
11. Лысенко Ю., Садеков А. Экологический подход к управлению предприятием: проблемы и перспективы // Экономика Украины 2003. - №5. - с.33-40.
12. Механизм управления охраной окружающей среды в условиях рынка и экономической самостоятельности регионов: Науч. докл. -Луганск, 1990.- 31с.
13. Научные основы комплексного подхода к многоаспектности в развитии теории управления. /Коллектив авторов. Под ред. д.э.н., проф. Ковалев В.Г. - Одесса: ОГЭКУ, 2009. - 410с.
14. Раціональне природокористування та охорона навколишнього середовища. - К.: НМК ВО, 1991. - 148с.
15. Семененко Б.А., Ярош Н.В., Козьменко С.Н. Опыт разработки и внедрения природоохранного хозрасчета на Украине. - М.: ВИБИТИ. Итоги науки и техники. - Вып. 8-9. - 1991г. - 184с.
16. Синякевич І.М. Економіка природокористування. - К.: МіносвітаУкраїни, 1996.
17. Галушкіна Т. П. Економіка природокористування : навч. посібн. / Т. П. Галушкіна. – Х. : Бурун Книга, 2009. – 480 с.

18. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності / В. Шевчук, М. Пилипчик, Н. Карпенко та ін. – К. : Геопринт, 2000. – 412 с.
19. Екологічне управління / В. Я. Шевчук, Ю. М. Саталкін, Г. О. Білявський та ін. – К. : Либідь, 2004. – 432 с.
20. Мельник Л. Г. Екологічна економіка / Л. Г. Мельник. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2002. – 348 с.
21. Сафранов Т. А. Екологічні основи природокористування / Т. А. Сафранов. – Львів : Новий Світ – 2000, 2004. – 248 с.
22. Царенко О.М. Основи екології та економіка природокористування. Курс лекцій : навчальний посібник / О. М. Царенко, О. О. Несветов, М. О. Кадацький. – Суми : Вид. "Університетська книга", 2011. – 326 с.
23. Екологічний менеджмент : навчальний посібник / за ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлик. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 408 с.
24. Потравный И. М. Экономика и организация природопользования : учебник / И. М. Потравный, Н. Н. Лукьянчиков. – М. : ЮНИТИ – ДАНА, 2012. – 688 с.
25. Экология и экономика природопользования : учебник для вузов / под ред. проф. Э. В. Гирусова. – М. : ЮНИТИ, 2000. – 456 с.